

Spionärenden 2006 – en sammanställning från öppna källor

Säkerhetspolisen

**Spionärenden 2006
– en sammanställning
från öppna källor**

Spionärenden 2006 – en sammanställning från öppna källor

Säkerhetspolisen, februari 2007

Repportserie 2007:1

Innehåll: Säkerhetspolisen

Grafisk form: Sandler Mergel / Södra tornet

Foto: Säkerhetspolisen

Beställning: Rapporten finns endast i pdf-format på Säkerhetspolisens webbplats www.sakerhetspolisen.se

1	INLEDNING	5
2	EUROPA	5
	Sverige	5
	Grekland	5
	Tjeckien	6
	Uzbekistan	6
	Litauen	6
	Ryssland	7
	Storbritannien anklagat för spioneri	7
	Ryska underrättelseagenter avslöjade	7
	Misstänkt spioneri för Estland	7
	Rysk officer gripen	7
3	NORDAMERIKA	8
	Kanada	8
	Utländskt intresse för kanadensisk industri	8
	Rysk underrättelseagent verksam i Kanada	8
	USA	8
	Utländskt intresse för militär teknologi	8
	Marinkårssoldat misstänkt för spioneri	8
	Försvarsanalytiker dömd till fängelse	9
	NSA kritiseras för Internetövervakning	9
	Fängelsedom för före detta NSA-anställd	9
4	SYDAMERIKA	10
	Venezuela	10
5	ASIEN OCH MELLANÖSTERN	10
	Kina	10
	Japan	10
	Nordkorea	10
	Sydkorea	11
	Pakistan	11
	Iran	11
6	AFRIKA	11
	Sudan	11
	Zimbabwe	11
7	SAMMANFATTNING	12

1 Inledning

I denna rapport ges en sammanställning av uppdagade fall av misstänkt spioneri från januari 2006 till och med november 2006. Händelser finns med i den utsträckning de påträffats i öppna källor och informationsriktigheten i de rapporterade händelserna har inte granskats. Rapporten är geografiskt uppdelad utifrån det land där underrättelseverksamheten utfördes. Händelser som berör företags-, industri- eller ekonomiskt spionage har uteslutits då dessa återfinns i Säkerhetspolisens löpande rapporter på området.

2 Europa

Sverige

I februari 2006 häktades en rysk gästforskare, verksam vid Sveriges lantbruksuniversitet, misstänkt för spioneri. Mannen skall systematiskt ha lämnat ut information om SLU:s forskning samt uppgifter om anställda till företrädare vid ryska ambassaden. I april lades dock förundersökningen ner då det inte gick att bevisa att detta inneburit men för totalförsvaret eller för Sveriges säkerhet.¹

Grekland

I februari 2006 rapporterades att ett flertal politiker och journalister fått sina mobiltelefoner avlyssnade i samband med OS i Aten 2004. Avlyssningen skall ha skett via en dold programvara i mobiloperatörens system och uppdagades när företaget undersökte klagomål från kunder vars sms-meddelanden ej levererats. Det har förekommit spekulationer kring huruvida amerikansk underrättelsetjänst haft kopplingar till händelsen. Motivet till avlyssningen eller information om vem som ligger bakom händelsen har ej påträffats.²

1 Källa 1: TT "Rysk forskare häktad för spioneri i Sverige" 2006-02-17

Källa 2: TT "Spionutredning läggs ner" 2006-04-07

2 TT "Spionage på högsta nivå skakar Grekland" 2006-02-03

Tjeckien

I mars 2006 rapporterades att en före detta militär underrättelseofficer anklagats för spioneri. Mannen misstänktes ha arbetat som dubbelagent för Vitryssland. Under utredningen framkom också att han skall ha förskingrat pengar och förvarat hemliga handlingar i sitt hem efter att han avslutat sin anställning.³

Uzbekistan

En regeringsstödd fond i Uzbekistan uppges i oktober 2006 ha anklagat en dansk hjälporganisation för spioneri. Enligt uppgift skall hjälporganisationen bland annat ha fått i uppdrag av utländska underrättelseintressen att ta fram detaljerade kartor över vägar och gränskontroller. Den danska organisationen nekar till anklagelserna och uppger att Uzbekistans regering har ett skeptiskt förhållningssätt till utländska frivilligorganisationer. Under de senaste två åren skall ett flertal hjälporganisationer ha tvingats lägga ner sin verksamhet i landet.⁴

Litauen

I oktober 2006 meddelade Litauens säkerhetstjänst att de stängt av ett antal personer från sitt arbete då det funnits misstankar att dessa lämnat ut hemlig information. Samma månad skall en rysk diplomat ha utvisats från Litauen. Denne skall ha anklagats för att ha försökt påverka Litauens stöd till Georgien i konflikten med Ryssland.⁵

3 CTK "Czech police proposes charges for alleged spy" 2006-03-06

4 AP Alert "Uzbek pro-government fund accuses Danish aid group of espionage" 2006-11-08

5 AFP "Lithuania suspends intelligence officers over suspected leaks" 2006-10-24

Ryssland

Storbritannien anklagat för spioneri

I januari 2006 greps två personer misstänkta för spionage åt Storbritannien. Brittiska diplomater skall ha placerat elektronisk utrustning inuti en ihålig sten i en park i Moskva. Denna skulle sedan ha använts för att ta emot information från agenter i Ryssland. Ryssland har också anklagat Storbritannien för att i hemlighet ha försett frivilligorganisationer med pengar. Kontrollen av icke statliga organisationer har skärpts då ryska myndigheter misstänker att utländska underrättelsetjänster använder sig av frivilligorganisationer som täckmantel för att bedriva underrättelseverksamhet i landet.⁶

Ryska underrättelseagenter avslöjade

I början av augusti 2006 dömdes en pensionerad rysk överste inom säkerhetstjänsten till 13 års fängelse för spioneri. Mannen skall mot ersättning ha avslöjat identiteten på ryska underrättelseagenter verksamma i Europa till brittiska MI6. I samband med att underrättelseofficern lämnade ut informationen utbetalades pengar genom en utländsk bank. Enlig uppgift skall detta samarbete ha pågått sedan mitten av nittiotalet.⁷

Misstänkt spioneri för Estland

I slutet av 2005 häktades en rysk medborgare anklagad för militärt spionage åt Estland. Enligt ryska FSB skall mannen, verksam vid ett skeppsvarv i St. Petersburg, under ett flertal år ha arbetat för den estländska underrättelsetjänsten.⁸

Rysk officer gripen

I slutet av oktober 2006 rapporterades en rysk officer ha gripits misstänkt för spionage för Litauen. Mannen anklagas för att ha samlat in information från före detta kollegor inom armén och säkerhetsväsendet. Vid gripandet skall mannen ha ertappats med elektronisk utrustning innehållande statshemligheter.⁹

6 Svenska Dagbladet "Britter anklagade för spioneri – Ryssland hävdar att en preparerad sten på ett torg i Moskva användes för att ladda ner information" 2006-01-2410

7 Källa 1: TT "Rysk överste dömd till fängelse för spioneri" 2006-08-09
Källa 2: BBC News "Russian colonel jailed for spying" 2006-08

8 Jane's Intelligence "Russia alleges espionage by Estonia" 2006-01-18

9 Källa 1: Svenska Dagbladet "Spion gripen i Kalingrad" 2006-10-25
Källa 2: TT "Litauen uppges utvisa rysk diplomat" 2006-10-08

3 Nordamerika

Kanada

Utländskt intresse för kanadensisk industri

Enligt en rapport från den kanadensiska säkerhetstjänsten är Kanada utsatt för spionage riktat mot både statliga myndigheter och näringsliv. Landets högteknologiska industri och forskning, naturresurser, etniska mångfald och öppna politiska system uppges vara av stort intresse för utländska aktörer.¹⁰

Rysk underrättelseagent verksam i Kanada

I november 2006 arresterades en man i Montreal misstänkt för spioneri. Mannen anklagas för att ha arbetat som underrättelseagent för den ryska säkerhetstjänsten. Med hjälp av stulna identitetshandlingar skall han ha byggt upp en falsk identitet som gjort det möjligt att bo och arbeta i Kanada samt resa utomlands utan att väcka uppmärksamhet. Mannen skall bland annat ha genomfört ett stort antal resor till Balkan.¹¹

USA

Utländskt intresse för militär teknologi

Enligt amerikanska källor bedriver Kina omfattande spionage i USA i syfte att komma över militär teknologi. Av intresse är bland annat teknik och forskning inom radar-, kommunikations- och avlyssningsutrustning samt torpeder och missilsystem. Informationen inhämtas genom kinesiska af-färsmän, handelsrepresentanter och akademiker. Även Ryssland, Kuba och Iran misstänks bedriva politiskt- och militärt spionage i landet.¹²

Marinkårssoldat misstänkt för spioneri

Uppgifter publicerade i augusti 2006 gör gällande att en person inom den amerikanska marinkåren misstänks för att ha spionerat för Rysslands räkning. Mannen ifråga hade tillgång till tekniska manualer och annan information om ubåtssystem och skall vid tre tillfällen ha försökt lämna ut information till utländska agenter. I början av december rapporterades att mannen erkänt sig skyldig till att ha deserterat från den amerikanska

11 National Post "Alleged Russian agent was spying on Canada for more than a decade" 2006-11-21

12 Dow Jones Newswires "China, Others Broaden Espionage Effort Vs US" 2006-05-18

marinkåren. Han skall också ha erkänt att han vid ett tillfälle har kopierat och lämnat ut hemliga handlingar samt stulit och förstört en dator. Anledningen uppges vara att tjänstgöringen inom marinkåren inte motsvarade hans förväntningar. Domen mot marinkårssoldaten är ännu inte fastställd.¹³

Försvarsanalytiker dömd till fängelse

I januari 2006 rapporterades att en före detta försvarsanalytiker vid amerikanska Pentagon dömts till tolv års fängelse. Mannen anklagades för att ha försett en israelisk diplomat och israeliska lobbyister med hemlig information. De två lobbyisterna anklagas för spioneri. De uppges vara de första, icke statsanställda, amerikanska medborgare som åtalats för spioneri för att muntligen ha tagit del av och lämnat vidare hemlig försvarsinformation. I samband med utredningen har det riktats kritik mot att medier publicerat hemlig information som kan vara av skada för rikets säkerhet.¹⁴

NSA kritiseras för Internetövervakning

I slutet av 2005 framkom att den amerikanska signalspaningstjänsten NSA kan ha använt olagliga metoder för att spåra människors Internetanvändning. Personer som besökt NSA:s webbplats kan ha fått en så kallad cookie planterad i datorn som sedan gjort det möjligt att se vilka webbsidor personen ifråga besökt. Den amerikanska regeringen har vid ett flertal tillfällen kritiserats för att ha bedrivit olaglig avlyssning i kampen mot terrorismen. Huruvida dessa påståenden stämmer eller ej har dock inte bekräftats.¹⁵

Fängelsedom för före detta NSA-anställd

I mars 2006 dömdes en före detta dataanalytiker vid NSA till sex års fängelse. Denne skall i samband med att han avslutade sin anställning vid NSA ha förvarat hemliga handlingar i sitt hem. Motivet till att informationen förvarades hemma är oklart men det finns inga misstankar att mannen skall ha försökt sälja informationen vidare.¹⁶

13 Källa 1: CNN "Navy sailor suspected of spying for Russia" 2006-08-09

Källa 2: AP "Sailor pleads guilty to espionage" 2006-12-04

14 Källa 1: BBC "Pentagon man jailed over spying" 2006-01-20

Källa 2: Washington Post "Leak investigation ordered" 2006-08-23

15 TT "Amerikanska NSA använde olagliga Internetspaningsmetoder" 2005-12-29

16 AP "Ex-NSA Employee Sentenced for Keeping Classified Documents" 2006-03-30

4 Sydamerika

Venezuela

I januari 2006 framkom att Venezuelas vice president anklagat USA för spionage. Det finns misstankar att USA, genom den amerikanska ambassaden i Caracas, skall ha försökt infiltrera Venezuelas militär. En amerikansk marinattaché har i och med detta tvingats lämna landet. Händelsen är en av flera anklagelser gällande amerikanskt spionage i Venezuela. USA nekar dock till anklagelserna.¹⁷

5 Asien och Mellanöstern

Kina

En tidningskorrespondent i Hongkong har dömts till fem års fängelse för spioneri. Mannen arbetade som journalist för en tidning i Singapore och anklagades för att ha spionerat för Taiwans räkning. Kina har en strikt kontroll över medierna och ett flertal journalister sitter fängslade i landet.¹⁸

Japan

I augusti 2006 framkom information att en före detta forskare vid ett japanskt optikföretag anklagats för att ha sålt information om fiberoptisk kommunikation till en person vid den ryska handelsdelegationen i Tokyo. Enligt uppgift kan Ryssland ha varit intresserat av tekniken för militära ändamål.¹⁹

Nordkorea

Nordkorea har under 2006 fortlöpande rapporterat att USA genomför illegala flygningar och fotograferar militära anläggningar i landet. Enligt Nordkoreas militär skall dessa ha uppgått till cirka 200 tillfällen bara under oktober månad. Överflygningarna uppges också ha intensifierats under hösten i samband med landets provsprängning av kärnvapen.²⁰

17 TT "Venezuela anklagar USA för spioneri" 2006-01-27

18 TT "Singapore-reporter fick fem års fängelse i Kina" 2006-08-31

19 Ny Teknik "Forskare vid Nikon blev rysk spion" 2006-08-11

20 BBC International Reports "Radio assails US aerial espionage against North Korea in Oct 06" 2006-11-01

Sydkorea

I oktober 2006 arresterades ett flertal personer misstänkta för spioneri åt Nordkorea. Den sydkoreanska säkerhetstjänsten misstänker att dessa personer, i samband med utlandsresor till bland annat Kina, haft kontakt med nordkoreanska agenter vilka eftersökt information om landets politik. De arresterade personerna nekar dock till anklagelserna.²¹

Pakistan

En man rapporterades i slutet av oktober 2006 ha dödats av talibaner vid den pakistanska gränsen mot Afghanistan. Enligt amerikansk militär råder laglöshet i området. Den döde mannen, vars kropp blivit både beskjuuten och halshuggen, påstås ha anklagats för att vara amerikansk spion.²²

Iran

Fallet med de två svenska medborgare som sitter fängslade i Iran för spioneri kan komma att prövas på nytt. De båda männen dömdes till tre års fängelse, anklagade för att ha fotograferat militära installationer. Straffet reducerades sedan till två år. Svenska ambassaden i Teheran arbetar med fallet men vill enligt uppgifter inte kommentera händelsen vidare.²³

6 Afrika

Sudan

I augusti 2006 rapporterades att en amerikansk journalist ställts inför rätta anklagad för spionage och för att olagligt ha tagit sig in i landet. Inhemska medier är hårt censurerade i Sudan och utländska journalister har svårt att erhålla inresetillstånd. Den åtalade journalisten släpptes i september månad.²⁴

Zimbabwe

I slutet av juni 2006 frigavs tre personer som arton år tidigare dömts för mord och spioneri. Männen uppges ha frigetts av medicinska skäl och har utvisats till Sydafrika.²⁵

21 Korea Times "Two more arrested on espionage charges" 2006-10-30

22 TT 2006-11-03

23 TT "Nytt hopp för fängslade svenskar i Iran" 2006-10-31

24 Dagens Nyheter "Amerikansk reporter åtalad för spioneri" 2006-08-28

25 TT "Zimbabwe frigir spiondömda sydafrikaner" 2006-07-01

7 Sammanfattning

De händelser som finns med i rapporten ger en bild av hur spioneri omskrivs i öppna källor under 2006. Händelserna visar att spionage eller andra former av olovlig underrättelseverksamhet inte är begränsat till ett visst land eller geografiskt område. Misstänkt spionage har väckt medial uppmärksamhet både i Europa och USA. Både den amerikanska och kanadensiska säkerhetstjänsten har under året rapporterat att länderna utsätts för omfattande ekonomiskt och militärt spionage. Rapporterade händelser visar också att Ryssland fortfarande är en aktuell aktör inom underrättelseområdet. Uppdagade händelser av spionage kan påverka de diplomatiska förhållandena mellan länder och i förlängningen få stora utrikes- och säkerhetspolitiska konsekvenser. Så länge det finns ekonomiska, politiska eller kunskapsmässiga fördelar med att bedriva underrättelseinhämtning kommer dock risken att utsättas för spioneri att kvarstå och flertalet länder ser det som ett betydande hot.

Under det gångna året har det förekommit ett flertal fall där underrättelseinhämtning varit riktat mot försvars- eller forskningsinformation. Avancerad forskning och ett flertal företag med spetskompetens medför att underrättelsetjänster riktar sitt intresse mot dessa. Flera länders underrättelsetjänster stödjer också aktivt det egna landets näringsliv vilket kan öka sårbarheten för olika former av underrättelseinhämtning.

Teknisk utveckling och avancerad utrustning bidrar till att förnya tillvägagångssätten för underrättelseinhämtning. Ett exempel är den utrustning som brittiska säkerhetstjänsten skall ha placerat i en sten i Moskva för att kunna hämta och lämna information. Andra exempel är uppdagade händelser av elektronisk avlyssning i både Europa och USA. Trots en ökad förekomst av informationsläckage genom teknisk utrustning och i form av avlyssning så har det gångna året visat att spioneri till stor del fortfarande sker genom mänskliga källor. Spioneri möjliggörs i flertalet fall genom inhämtning utförd av en utländsk person som är officiellt stationerad i landet eller en medarbetare vid ett företag eller myndighet som sålt information till främmande makt. En stor del av den inhämtning som sker bedöms ha ekonomiska motiv och har i uppdagade fall utförts av en före detta medarbetare.

Det är inte ovanligt att spionage genomförs genom att lagra eller skicka vidare hemlig information med hjälp av till exempel bärbara datorer, usb-minnen och mobiltelefoner. Ett exempel på detta är den amerikanska marinkårssoldat som anklagats för att ha sparat ner och lämnat ut kritisk försvarsinformation. Detta ställer stora krav på att företag och myndigheter upprätthåller en hög informationssäkerhet. Samtidigt är det av vikt att understryka att personer som i medierna utpekats som spioner kan komma att dömas för annat brott alternativt bli helt frikända.

Säkerhetspolisen skyddar framgångsrikt Sveriges säkerhet mot brottsliga angrepp. Vi värnar därmed den svenska demokratin och dess institutioner, medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter samt den nationella säkerheten.

Säkerhetspolisen

Box 8304

104 20 Stockholm

Tfn 08-401 26 00

Fax 08-401 48 65

E-post sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

www.sakerhetspolisen.se